

Vergaderjaar 2021–2022

19 637

Vreemdelingenbeleid

36 045

Situatie in de Oekraïne

Nr. 2854

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 april 2022

Inleiding

Door de oorlog in Oekraïne zijn volgens de Europese Commissie op moment van schrijven circa 4 miljoen mensen, voornamelijk vrouwen en kinderen, Oekraïne ontvlucht. Verreweg de meesten worden opgevangen in de omliggende landen. Zo vangt Polen 2,5 miljoen ontheemden op, maar een deel van de ontheemden reist door binnen Europa, onder meer naar Nederland. Naast het harde werk dat hier wordt verzet door veiligheidsregio's en gemeenten, blijven ook burgers, maatschappelijke en commerciële organisaties zich op allerlei wijzen inzetten om een bijdrage te leveren aan de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Ik heb daar grote waardering voor.

De ontwikkelingen in Oekraïne en daarbuiten ten gevolge van de situatie in Oekraïne volgen elkaar zeer snel op. In deze brief wordt ingegaan op de laatste stand van zaken rond de opvang van ontheemden uit Oekraïne in Nederland. Hierbij komen diverse onderwerpen aan bod, waaronder financiële afspraken met gemeenten, onderwijs en toeslagen gasthuishoudens. Ook is een budgettaire tabel opgenomen.

Gezien het brede scala aan onderwerpen schrijf ik deze brief mede namens alle kabinetsleden van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb).

Aanpak van de opvang van ontheemden uit Oekraïne

Op dit moment zijn er ruim 33.000 plekken gerealiseerd in de gemeentelijke opvang, waarvan er circa 24.000 zijn bezet. Het aanbod van het Rijksvastgoedbedrijf aan het COA en de Veiligheidsregio's van ruimte voor naar schatting 15.000 plekken heeft los van de lopende gesprekken inmiddels geleid tot 400 gerealiseerde plekken. Ook zijn er 1.100 plekken

waarop bestuurlijk akkoord is en die naar verwachting op korte termijn gerealiseerd zullen worden.

Financiële afspraken met gemeenten

Gemeenten en veiligheidsregio's ontvangen een normbedrag van € 700 euro per week per gerealiseerde gemeentelijke opvangplek. Dit normbedrag geldt niet voor de particuliere opvang. Het normbedrag is van toepassing op de periode waarin de regelgeving van kracht is (3 tot 6 maanden). Financiële verstrekkingen aan personen in de POO (Particuliere Opvang Oekraïners) kunnen apart worden gedeclareerd. De wijze waarop gemeenten gecompenseerd worden voor de financiële verstrekkingen aan ontheemden in de POO wordt nader uitgewerkt in de nog te verschijnen Specifieke Uitkering (SPUK). Dit is niet afhankelijk van het gebruik van de opvangplek. Gemeenten en veiligheidsregio's ontvangen reële compensatie. De hoogte en omvang daarvan vraagt om politiek bestuurlijke weging met als uitgangspunt dat gemeenten er als gevolg van de opvang van ontheemden niet slechter voor komen te staan dan daarvoor. Over de overige gemeentelijke kosten worden afzonderlijke afspraken gemaakt (met OCW over onderwijs gerelateerde kosten en met VWS voor wat betreft kosten gemeentelijke zorg en ondersteuning Wmo, jeugd, PG).

Declaratie vindt plaats op basis van de SiSa systematiek door middel van een Specifieke Uitkering die op dit moment uitgewerkt wordt. De komende SPUK heeft een terugwerkende kracht. Het normbedrag kan dus gedeclareerd worden vanaf het moment dat een Gemeentelijke Opvang Oekraïne (GOO) gerealiseerd is.

Gemeenten kunnen een contract aangaan met een locatie voor een termijn van maximaal 12 maanden. Daarbij vraagt het Rijk gemeenten alleen lange termijncontracten aan te gaan wanneer dit een kostenvoordeel oplevert ten opzichte van korte termijncontracten. In de praktijk zien we dit al goed gaan. Aan gemeenten wordt ook gevraagd om rekening te houden met de mogelijkheid om de locatie op enig moment in te zetten voor andere doeleinden zoals spoedzoekers, studentenhuisvesting etc.

Registratie code

De inzet van de overheid is erop gericht om zo spoedig mogelijk zorg te dragen voor de registratie en de daarbij behorende codering voor ontheemden uit de Oekraïne. Mensen worden nu geregistreerd onder een tijdelijke codering en hebben daarmee recht op de verstrekkingen waar uw Kamer eerder over geïnformeerd werd, maar het is van belang de geautomatiseerde systemen te voorzien van een definitieve codering specifiek voor deze groep. Dat voorkomt handmatig werk en vermindert de kans op menselijke fouten. Er wordt hard gewerkt om dit goed te regelen. Fouten kunnen zich nu wel voordoen, maar zullen na signalering zo snel mogelijk hersteld worden.

Studenten

In het lopende studiejaar zijn ruim 700 studenten uit Oekraïne ingeschreven in het hoger onderwijs in Nederland. In het mbo zijn tientallen Oekraïense studenten ingeschreven. Dit zijn studenten die in september 2021 met hun studiejaar in Nederland zijn begonnen en daar (in het geval van het ho) het instellingscollegegeld voor hebben betaald. Alle ho-studenten hebben destijds een studievizum verkregen om hun studie in Nederland te mogen doen.

De studenten kunnen te maken hebben met onvoorziene problemen met hun financiën vanwege de situatie in hun thuisland en met hun familie, omdat zij geen toegang meer hebben tot hun bankrekening of door de extreme waardedaling van hun munteenheid. Wij blijven in gesprek met het veld om te zorgen dat deze groep studenten weet waar en hoe ze geholpen kunnen worden

Om studenten die met deze problemen te maken hebben in ieder geval in staat te stellen hun studie te vervolgen, stelt het kabinet geld beschikbaar voor financiële ondersteuning aan deze studenten, vanuit de onderwijsinstellingen, voorsnog voor de periode maart tot en met mei. Voor het hoger onderwijs gaat het om een bedrag van (maximaal): € 2,3 mln. en voor het mbo om € 0,2 mln.

Het is aan de instellingen om de inschatting te maken of studenten ondersteuning nodig hebben. Ook moeten instellingen toetsen welk bedrag noodzakelijk is. Kern daarbij is dat alleen noodzakelijke ondersteuning voor studie en leefgeld geboden kan worden en voor welk bedrag zij studenten moeten ondersteunen. Met noodsteun kan het onderwijs fungeren als eerstelijns opvang, om te voorkomen dat studenten terug moeten naar de onveilige situatie in hun eigen land of asiel moeten aanvragen of een beroep moeten doen op andersoortige (maatschappelijke) opvang.

Onderzoekers

Er zijn ongeveer 700 medewerkers uit Oekraïne, Rusland en Wit-Rusland werkzaam bij Nederlandse kennisinstellingen. Uit navraag bij de kennisinstellingen blijkt dat er uit deze groep slechts een beperkt aantal medewerkers in financiële problemen is gekomen door de oorlog. Momenteel verkennen de kennisinstellingen de mogelijkheden om gevluchte wetenschappers op te vangen door het bieden van een gastvrijheidsaanstelling bij een geschikte instelling.

Geen effect toeslagen gasthuishouden ontheemden uit Oekraïne

Zoals eerder aangegeven heeft het kabinet veel bewondering voor particulieren die mensen in huis nemen en is het uitgangspunt dat het tijdelijke verblijf van ontheemden uit Oekraïne bij particulieren geen gevolgen heeft voor de hoogte van de bijstandsuitkering, de uitkering van de SVB of UWV en de lokale belastingen en heffingen¹. In aanvulling daarop vindt het kabinet het niet wenselijk dat een gasthuishouden minder toeslag ontvangt wanneer het een ontheemde in huis opvangt. Wanneer ontheemden uit Oekraïne zich inschrijven op hetzelfde BRP-adres als het gasthuishouden worden zij in een aantal gevallen toeslagpartner van het gasthuishouden of als medebewoner gerekend voor de huurtoeslag.

Het kabinet werkt daarom aan een oplossing om dit te voorkomen. De uitwerking, door middel van een wetsaanpassing met terugwerkende kracht, zal aan Uw Kamer worden voorgelegd. Vooruitlopend daarop zal Toeslagen bij wijzigingen in huishoudsamenstelling door het opvangen van ontheemden uit Oekraïne de toeslag hier niet op aanpassen. Hiervoor zijn een tijdige, correcte en volledige inschrijving van ontheemden uit Oekraïne in het BRP en het toekennen van een herkenbare verblijfstitel een belangrijke voorwaarde: Toeslagen moet immers in staat zijn deze situaties te herkennen. Mogelijk zal dit aanvankelijk nog niet in alle gevallen automatisch goed gaan. In de communicatie zal benadrukt worden dat het parlement zich nog moet buigen over dit kabinetsvoorstel.

¹ Brief d.d. 21 maart 2022, blz. 3

Het kabinet realiseert zich dat sommige ontheemden uit Oekraïne met hun eigen auto zijn gevlucht en beziet of voor deze omstandigheid nog aparte maatregelen genomen moeten worden. Het kabinet beraadt zich hier de komende tijd over.

Budgettaire tabel

In onderstaande budgettaire tabel zijn enkel maatregelen opgenomen waar reeds door het kabinet toe besloten is, inclusief een raming van het budgettaire beslag. Er zijn andere maatregelen in voorbereiding dan wel besluitvorming.

Maatregel	Budgettaire beslag (mln. euro's)	Departement
Gemeentelijke en particuliere opvang (GOO en POO)	887	JenV
Gereedmaken Rijksvastgoed voor opvang	64	JenV
Uitvoeringskosten Rijksvastgoedbedrijf opvang	1,2	BZK
Verkenning tijdelijke uitvoeringsorganisatie	2	BZK
Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden	23	VWS
Tolken	1,6	JenV
Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding (LCPS)	1,8	VWS
Zorgkosten medische evacuees	24	VWS
Transportkosten medische evacuees	8	VWS
Extra ondersteuning LOWAN en uitvoering	0,6	OCW
Tijdelijke compensatie Oekraïense studenten	2,5	OCW

Toelichting Gemeentelijke en particuliere opvang

Deze maatregel betreft de compensatie voor gemeenten voor de realisatie van noodopvangplekken en verstrekkingen aan ontheemden. Dit bedrag is geraamd voor zes maanden, gezien de regeling voorzien wordt voor drie maanden met eventueel verlenging met drie maanden en uitgaande van 50.000 ontheemden. Voor de periode erna wordt een nieuwe regeling uitgewerkt. Met deze middelen betalen gemeenten ook de huur voor het Rijksvastgoed uit (zie post hieronder). Gemeenten mogen opvanglocaties tot 12 maanden vastleggen, de kostenraming hiervoor wordt meegenomen bij de uitwerking van bovenstaande regeling.

Toelichting gereedmaken Rijksvastgoed voor opvang

Het Rijksvastgoedbedrijf (RvB) zal in overleg met gemeenten bestaand Rijksvastgoed beschikbaar stellen voor de tijdelijke noodopvang van ontheemden uit Oekraïne. Om hen een waardig onderkomen en noodzakelijke voorzieningen te bieden, moeten aanpassingen worden gedaan aan de gebouwen.

Uitvoeringskosten Rijksvastgoedbedrijf opvang

Om de extra werkzaamheden van het RvB mogelijk te maken zijn middelen nodig t.b.v. projectleiding en juridische/contractuele werkzaamheden.

Verkenning tijdelijke uitvoeringsorganisatie

Dit betreft een verkenning naar een tijdelijke uitvoeringsorganisatie die kan ondersteunen in het realiseren van tijdige en goede huisvesting voor ontheemden. De bijbehorende kosten worden gedekt binnen de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De uitkomsten van deze

verkenning worden politiek gewogen alvorens verdergaande stappen richting vormgeving van de tijdelijke organisatie worden ondernomen.

Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden (SOV)

Ontheemden uit Oekraïne die naar Nederland komen zijn momenteel onverzekerd voor medisch noodzakelijke zorg. Voor onverzekerden bestaat de SOV-regeling, op basis waarvan aanbieders gecompenseerd worden voor medisch noodzakelijke zorg die zij aan hen verlenen. Het kabinet heeft besloten de uitgaven in de SOV voor ontheemden uit Oekraïne generaal te compenseren t/m het tweede kwartaal van 2022 en raamt het budgettaire beslag hiervan op 23 miljoen euro.

Tolken

De wet verplicht zorgverleners om begrijpelijk te communiceren met patiënten. Dat betekent dat bij een taalbarrière een professionele talentolk moet worden ingezet. Omdat de ontheemden uit Oekraïne niet onder het COA vallen, waar talentolken voor asielzoekers beschikbaar worden gesteld, wordt gebruikt gemaakt van het inkoopcontract van JenV om 1,6 miljoen euro hiervoor beschikbaar te stellen.

Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding (LCPS)

De Europese Commissie heeft haar lidstaten gevraagd te inventariseren hoeveel capaciteit er in de lidstaat beschikbaar is om medische evacuaties van Oekraïense patiënten uit EU-buurlanden uit te voeren en de betreffende patiënten op te vangen en zorg en ondersteuning te bieden. De coördinatie en organisatie hiervan wordt aan Nederlandse zijde uitgevoerd door het LCPS, onderdeel van het Landelijk Netwerk Acute Zorg (LNAZ). Het gaat om een bedrag van 1,8 miljoen euro voor 6 maanden.

Zorgkosten medisch evacuees

Nederland kan in het tweede kwartaal 2022 maximaal 30 patiënten per dag opvangen en raamt het budgettaire beslag van de zorgkosten voor medische evacuees op 24 miljoen euro. De zorgkosten voor de medische evacuees worden vergoed via de SOV-regeling.

Transport medische evacuees

Voor de evacuatie van Oekraïense patiënten uit EU-buurlanden wordt gebruik gemaakt van een Europees matchingsysteem. Na acceptatie door het ontvangende land, wordt het transport vervolgens geregeld door het land waar de patiënt zich bevindt voor overplaatsing. Binnen de EU is afgesproken dat de kosten van transport voor het ontvangende land zijn. Hiervoor is een bedrag van 8 miljoen euro geraamd.

Extra ondersteuning LOWAN en uitvoering

Via LOWAN (de door OCW gesubsidieerde ondersteuningsorganisatie voor het nieuwkomersonderwijs) worden scholen ondersteund om kinderen uit Oekraïne zo snel mogelijk les te kunnen geven. Het ministerie verhoogt de subsidie aan LOWAN-po (via de PO-Raad) en LOWAN-vo voor extra fte ondersteuning.

Tijdelijke compensatie Oekraïense studenten

Dit betreft een compensatie voor zittende Oekraïense studenten in het studiejaar 2021 – 2022 in het ho en mbo. Deze compensatie loopt via

instellingen en bedraagt maximaal 1.000 euro (betreft de kosten voor leefgeld en studie, bedrag conform Nibudnorm) per student per maand voor in beginsel drie maanden (maart – mei). Dit wordt via een subsidieregeling aan instellingen uitgekeerd.

Budgettaire verwerking

Uw Kamer ontvangt hiertoe een Incidentele Suppletoire Begroting (ISB) van de betreffende departementen.

Conclusie

Tot slot wil ik benoemen dat de ontwikkelingen op het gebied van migratie en aangrenzende werkvelden zich ten gevolge van de oorlog in Oekraïne razendsnel opvolgen, zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau. Dat heeft tot gevolg dat het beeld zeer snel verandert en het kabinet zich daar continu op dient aan te passen. Ik span mij, samen met mijn collega's, in om uw Kamer tijdig en adequaat te informeren.

Actieve openbaarmaking stukken

In het kader van actieve openbaarmaking maakt het kabinet de stukken die ten grondslag liggen aan de in deze brief beschreven besluitvorming openbaar. De stukken worden op de website² van de rijksoverheid gedeeld voor zover daar geen zwaarwegende belangen³ aan in de weg staan en zijn op korte termijn raadpleegbaar.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg

² <https://www.rijksoverheid.nl/>

³ Hierbij is onder meer te denken aan derden belang, het belang van de staat, de persoonlijke levenssfeer en de internationale betrekkingen.